

יחסים מרחביים

בורגיבה רוכב שוב

סגנון חדש

על כל העניין בעת קריאת הידיעה בעתונת צרפת.

הישגו העיקרי של אל-חביב בורגיבה, עד כה, נעוץ בכך שהוא איפשר לבעלי הרצון הטוב בעולם הערבי לדבר בסגנון חדש על עניינים הנוגעים בישראל.

דוגמה קטנה לסיגנון החדש ניתנה השבוע בשבועון התוניסי 17 אפריל, שיש לו תפוצה רחבה בכל ארצות העולם הערבי.

עורך העתון, בשיר בן-יחמד, ביקש להכיר חיש ידיעה שהופיעה בשבועון הגרמני דר שפיגל (העולם הזה 1445), בה נאמר כאילו הוא נועד בפירנצה עם עורך העולם הזה, אורי אבנרי, לפי יוזמת ג'ורג'ו לה פירה.

היתה זאת ידיעה מוזיקה, כי נאמר בה כי תוכנית השלום המפורסמת של בן-יחמד לקוחה ממקור ישראלי — המיושר העיברי

יש מכנה משותף לגמאל עבד-אל-נאצר, ללוי אשכול ולגנרל חאפז: הם היו רוצים מאד שאל-חביב בורגיבה יסתום את פיו ויתן להם לחזור לשירת יום-יום. כי איש מהם אינו פנוי כעת לעניינים כל-כך בלתי חשובים כמו מסעי-שלום.

אולם בורגיבה כלל אינו חולם לתת מנח למנהיגים עיפיים ומרודים.

השבוע פוצץ הנשיא התוניסי הפעלתני שורה שלמה של פצצות חדשות. בראיונות טלבוניה בארצות-הברית ובבריטניה, בראיון לשבועון גרמני, במאמרים של עתוני תוניס ובהחלטות של מפלגתו, חר והלם בראש המסמר: המלחמה אינה אפשרית. הדיבורים על מלחמת הערבים בישראל הם שטויות חסרות-שחר. דרושה הידברות בין ישראל והערבים. המתנגדים לכך אינם כניע, יש

בורגיבה בקאריקטורות מצירות * שיטתו כבר את הפה

של הפעולה השמית. הידיעה הועתקה מיד בעשרות עתונים ברחבי המרחב, שהשתמשו בה כדי לגנוב את בורגיבה. בתקופה אחרת היה העורך התוניסי מכי חיש את הידיעה בשפך-קצף, בתוספת כמה השמעות חריפות נגד ישראל, כדי להוכיח את כשרותו. אך בן-יחמד לא נהג כך, הכחשתו נוסחה בסיגנון ענייני שקט — לא פסלה את עצם הרעיון של פגישה עם ישראלים בשלב אחר.

הנאה מאזוכיסטיות. בן-יחמד העי תיק את ידיעה, בצד צילום גדול של עמוד דר שפיגל בו הופיעה. הוא הוסיף, בצורת מכתב לשבועון הגרמני:

"אני מתכבד להודיעכם, כי אינפורמציה זו הינה מוטעית לחלוטין, וחסרת בסיס כלשהו.

"לא פגשתי מעולם, בפירנצה או במקום אחר, את מר אבנרי, ועל כן לא יכולתי לומר לו דבר. גם לא פגשתי עתונאי או אחראי ישראלי אחר, כי אינני רואה, בשעה זו, כל תועלת בכך. אם אצטרך, ביום מן הימים, לפגוש אישיות ישראלית, תתקיים הפגישה בגלוי ולאור היום.

"אני מניח כי שניתם בתום-לב, ומבין ש מכב, מכל מקום, בהתאם לחוק ולנוהגי הכבוד של מקצוענו, שתואילו לפרסם, ב- אותו מקום, את הכחשתי ההחלטית ביותר לאינפורמציה זו."

הוסיף בן-יחמד:

"בהבהרה זו מופנית באותה מידה לכל יתר הבטאונים — ובעיקר בטאוני קאהיר — ששקדו לפרסם ולנפח אינפורמציה זו בהנאה מאזוכיסטית."

* צייר אחר סאעה הכתיר את הציורים: בורגיבה מאחור, בורגיבה בפרופיל; בורגיבה גיבה מתוך הראי; בורגיבה מבט מן האויר; בורגיבה באחד מסעותיו; בורגיבה בפוזת חגיגית.

שיחותיו הפרטיות של עבד-אל-נאצר

1949 ניתלו בבגדאד שלושה קומוניסטים — אחר מוסלמי, אחד נוצרי ואחד יהודי — מפני שתבעו או להכיר בישראל. אם התחולל המהפכה בעיראק — והיא יכולה להתחולל בכל עת — תקום בה ממשלתה של החזית. או תהיה קיימת במרחב השמי ממשלה ערבית שניה, נוסף על ממשלת תוניס, שתהיה מוכנה לקבוע יחס חדש לישראל. יהיה בה גורם אחד הרוחש אהדה מפורשת לישראל: הכורדים.

שאלתי את בן-שיחי שאלה גלויה: "האם תכיר ממשלה כזאת בישראל?" הוא השיב לי תשובה גלויה: "זה יהיה תלוי איזה ממשלה תהיה בישראל. כל עוד לא תקום בה ממשלה אחרת, אי-אפשר יהיה להכיר בה."

איחוד קאהיר-בגדאד: פיקציה

ול הפכנה המתגברת, המאימת על מיטטרו, מנסה עארף להשליך את יתו על עזרת גמאל עבד-אל-נאצר. השבוע ביקר עארף שוב בקאהיר, וזה שוב לקבלת-פנים לבבית. יחידה סמלית של הצבא המיצרי כבר חונה בעיראק. הדין מלא דיבורים רמים על אחדות מצרים-עיראק.

כל זה אינו אלא אחיזת-עיניים. עבד-אל-נאצר מפלרטט בגלוי עם הכורדים. הוא אסר על חייליו בעיראק לפעול נגדם, ופירסם ברבים כי יעץ לעארף למנוע מלחמה בעיראק. הפיקוד הערבי המשותף, שהוא מסוה לפיקוד מיצרי, ציוה על הצבא העיראקי להימנע מן ההתקפות על הכורדים, כדי לשמור על כוחו למאבק בישראל.

איתה שעה נרקמים קשרים יידיותיים בין נשיא מצרים וכוחות-האופוזיציה האחרים בעיראק — הבעת השמאלית, הקומוניסטים והדמוקראטים. הרעיון המרכזי שלהם — הקמת "איחוד הרפובליקות הסוציאליסטיות הערביות", בצורה של פדרציה רופפת — לא נפסל על-ידו, אף שהוא מנוגד לרעיון המדינה הערבית הייחודית.

מסתבר, איפוא, כי עבד-אל-נאצר החליט לשמור על ניטרליות במאבק הפנימי בעיראק. הוא תומך בעארף המראית-עין, אך אינו מאמין כי יחזיק מעמד. אין הוא מוכן לאבד, בגלל עארף, את הקשר עם כוחות-המחר בעיראק.

אחד מעוזריו הראשיים של עבד-אל-נאצר אמר לא מכבר לאחד מי ידידיו: "עארף הוא מטורף!" אין ספק כי בזאת הביע את דעתו של עבד-אל-נאצר עצמו.

נכון הוא שעארף הוא מטרף, וגם טיפש בלתי-רגיל. אך אם נשיא מצרים יודע זאת, מדוע הוא ממטיר עליו מחמאות ברדיו?

שאלות מסוג זה חוזרות ונישנות בכל שיחה עם מנהיגים ערביים ומומחים לענייני-ערב. בפאריס נכחתי בשיחת-רעים עם שני אישים, ששניהם נכנסים ויוצאים אצל ראשי כל המדינות הערביות. הם העלו זכרונות, השו את שיחותיהם עם עבד-אל-נאצר, בן-בלה, עארף, ואחרים. השיחה הפכה יותר ויותר הומוריסטית, עד שבסוף התגלגלו שלושתנו מצחוק. כי הדברים שאמרו מנהיגי ערב איש על רעהו — כמעט ולא ייאמנו. יתר על כן: כל אחד מהם אמר בשיחות פרטיות דברים הסותרים לחלוטין את הכרזותיו הפומביות. לא רק על בעיית ישראל, אלא גם על שלל הבעיות האחרות.

כאשר נשאלו אותם המנהיגים מניין סתירה זו, היו אומרים: אינו יכול להגיד לפי שעה מה אני חושב, כי אני צריך לקחת בחשבון כיצד יגיב פלוני.

יש מעגלי-קסמים של פלוגים-אלמונים. עבד-אל-נאצר צריך להתחשב בתגובות חאפז ועארף. בארזאני, כפי שראינו, ניסה (אולי) לסבר את אוזניהם של עתונאים ערביים. חוסיין והי לבנונים נאלצים להתחשב בתגובות קאהיר. בן-בלה מתחשב בעבד-אל-נאצר, ולהיפך. בורגיבה והמלך חסן אינם יכולים להתעלם מעמדת בן-בלה. הסודאנים אינם יכולים לסתור את הכרזות מצרים. וכן הלאה וכן הלאה.

גדולתו של בורגיבה נעוצה בכך שהוא שבר מעגלי-קסמים זה. הוא אמר מה שאמר, כמעט מבלי להתחשב בדעת שאר המנהיגים.

אך אפילו הוא ניסה למצוא, לאחר מכן, בגבור ההתקפות עליו, נוסחות לסבר את אוזני האלמונים בקאהיר.

לנו, הישראלים, קל לצחוק מתופעה זו. אך האם אנו משוחררים ממנה?

האם אין לוי אשכול ואמר על בעיות-ערב דברים חסרי-שחר, רק מפני שהוא חושש מפני תגובות דיין ובן-גוריון? האם אין מפ"ם כובלת את עצמה, מחשש "מה יגידו בקריית-גת"? האם אין הילברלים נאלצים להתחשב בתגובות חרות? האם אין הפלג העיברי של מק"י נאלץ להתחשב בתגובות הפלג הערבי?

מעגלי-קסמים קיימים משני עברי הגבול. אין טעם להתעלם מהם. עוד נחזור לחופעה זו בהמשך הסדרה, בכאונן לרדן על הורכים לחיסולה.

מצריים: מה זה עבד-אל-נאצר?

שכנע אמר נשיא מצרים דבר שהוהים, בלי ספק, רבבות מאזינים בישראל, אף שלא היתה בו כל אפתעה למומחים פקוחי-עין. אמר עבד-אל-נאצר: "יש במצריים אופוזיציה השאית, המאורגנת טוב יותר מן האיחוד הסוציאליסטי (מפלגת השלטון)!"

הוא אמר את הדברים כחזיון לטענתו, שאין להרשות מפלגה שניה במצריים. עצם הצורך בהנמקה כזאת, לא פחות מן הפסוק עצמו, נוגד לגמרי את התמונה המקובלת בישראל. זו התמונה המקובלת: מצרים היא דיקטטורה. בראשה עומד הרוזן המצרי, כשליטי-יחיד וכלי-יכול. מטרתו העיקרית — ולמעשה היחידה — היא להשמיד את ישראל. הוא היטלר של המזרח התיכון.

קחו 100 ישראלים, ו-99 מהם יסכימו לתמונה זו. קחו 100 מומחים זרים, ותמצאו בקושי אחד שיסכים לה.

כי תמנה זו היא פרי הדמיון והתעמולה. האיש עבד-אל-נאצר מסובך הרבה יותר, והמיש-טר המיצרי מסובך שבעתיים.

קודם כל: נשיא מצריים רחוק מאד מלהיות שליט יחיד, או כלי-יכול. הוא המנהיג העליון, והמחליט הסופי בכל דבר. אך הוא כפוף לחצאים פנימיים עצומים, אשר ביניהם הוא נאלץ לתמרן ללא הרף.

דוגמה בולטת: לפני שנים ביקש בן-בלה מעבד-אל-נאצר לשחרר את הקומוניסטים הי מצריים, שנמקו אז במחנות-ריכוז ובכתיסוהר. נשיא מצרים השיב לו, בגלוי: "מה הטעם שאשחרר אותם? תוך 24 שעות תאסרו אותם המישטרה שלי מחדש."

שום דיקטטור, ובוודאי לא היטלר שני, לא היה מודה בפני מנהיג זר כי אין לו שליטה על המישטרה שלו. בכל זאת החליט עבד-אל-נאצר לשחרר את הקומוניסטים. היו דרושות לו שנתיים שלמות (המשך בעמוד 25)